

Артем ЧОРНИЙ
кандидат психологічних наук
доцент кафедри прикордонного контролю
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

З початком повномасштабної агресії рф проти України посадові особи Міністерства освіти і науки України були змушені приймати швидкі, виважені рішення щодо трансформації освітнього процесу з наданням можливості усім категоріям здобувати знання відповідно до програм навчання.

Українські школи та вищі навчальні заклади мали певний досвід проведення занять в онлайн форматі в умовах введення карантинних обмежень, спричинених COVID-19. Проведення занять (уроків) в дистанційному форматі передбачає наявність комп'ютера (ноутбука), планшета чи смартфона як у викладача, так і в тих, хто навчається, стійкого доступу до мережі інтернет (бажано безлімітного доступу), а також володіння педагогами стійкими навичками щодо методики проведення занять у форматі онлайн. За таких умов учитель може проводити заняття в одному з двох режимів: синхронному чи асинхронному, використовуючи при цьому різноманітні електронні платформи, найпоширенішими з яких є: Google Classroom, Google Workspace, HUMAN.UA, Нові Знання тощо. Сучасні підлітки досить швидко опановують електронні інструменти навчання, для викладачів ця проблема ускладнюється тим, що окрім опанування нового гаджета вони змушені суттєво змінювати методику викладання нового матеріалу, знаходити та застосовувати на практиці нові форми та методи з метою досягнення кінцевого результату. Важливою проблемою, яка виникла в період дистанційного навчання є відсутність комунікації у звичному режимі (погіршення вербальної комунікації та практично повну відсутність невербальної): як між викладачем та учнями, а також учнями між собою.

Війна додала ще один аспект, який досить ускладнив дистанційний формат проведення занять: загроза повітряної небезпеки, а отже необхідність різкого припинення навчання та спрямування тих, хто навчається в укриття. Слід зазначити, що не усі навчальні заклади в Україні були готові до того, щоб 100 % учнів змогли висунутись у сховище чи укриття і безпечно перечекаати небезпеку. Тому, директори низки навчальних закладів були змушені приймати рішення щодо проведення уроків у змішаному форматі: частина учнів, які фізично можуть поміститися в укритті продовжують навчатися очно, решта – в дистанційному форматі. Через певний період 2-3 тижні, місяць (в різних школах по-різному) учням пропонується змінити формат навчання: ті, хто вчилися очно – починають учитися дистанційно, решта – йдуть до школи. На переконання автора такий формат дозволяє продовжувати процес навчання не припиняючи його, але значно знижує можливості щодо сприйняття інформації учнями та значно погіршує психо-емоційний стан підлітків. На прикладі своїх дітей (вік 13, 14 років) відмічаю підвищений стан роздратованості, небажання рухатися,

зустрічатися, спілкуватися з однолітками (лише використовувати соціальні мережі для спілкування чи онлайн ігри), підвищення порогу збудження, небажання рано прокидатися, вчитися, погіршення настрою і як результат – погіршення успішності й засвоєння нового матеріалу. Особливістю дистанційного навчання є високий рівень самоорганізації тих, хто навчається. Нажаль, не всі учні володіють такими навичками. Процес проведення занять у дистанційному форматі вимагає підвищеного контролю відвідування занять, якості засвоєння матеріалу як зі сторони учителів, так і зі сторони батьків. Не усі батьки через свою зайнятість і фізичну відсутність удома можуть якісно проконтролювати своїх дітей. Як результат – низькі оцінки, психо-емоційні конфлікти, тощо.

Загалом, не дивлячись на недоліки дистанційного проведення занять фахівці в галузі освіти відмічають і суттєві переваги такого виду навчання: можливість навчатися у будь-якому місці з доступом до мережі інтернет, можливість навчатися кожному учневі у своєму темпі, доступність навчальних матеріалів, навчання у спокійній обстановці, значно нижча вартість дистанційного формату в порівнянні з очним тощо.